DIE HAGHE

GESCHIEDKUNDIGE VERENIGING DIE HAGHE —
VRIENDEN VAN HET HAAGS HISTORISCH MUSEUM
ANNO 1890
BESCHERMVROUWE H.K.H. PRINSES BEATRIX

Ledenbericht

JANUARI 2021 / 131E JAARGANG NR. 1 / VERSCHIJNT 6 X PER JAAR

Van de voorzitter

Bij het schrijven van het vorige ledenbericht zag het er nog naar uit dat we ons jubelboek *Van de kaart geveegd* toch nog in een beperkte kring van 30 genodigden – we begonnen ooit met 300(!) – op 28 oktober om 16.00 uur konden presenteren tijdens de lustrumviering in het Museon. Door een verdere aanscherping van de coronamaatregelen was helaas ook dat scenario niet haalbaar. Dat is jammer, want we hadden een mooi programma opgezet in de Levi Lassenzaal. De presentatie zou zijn gelardeerd met afbeeldingen op groot scherm, het eerste exemplaar van boek met bijbehorende wandelkaart zou worden aangeboden aan wethouder Robert van Asten en de bijeenkomst zou worden besloten met een interview met Hans Gelderblom, die zijn jeugd aan de tankgracht doorbracht. En tenslotte zou een glas zijn geheven op het 130-jarig bestaan en de toekomst van onze vereniging. Het mocht niet zo zijn. We hadden nog als alternatief bedacht om op de bewuste dag te zelfder ure met de tien auteurs samen te komen op het bruggetje over de voormalige tankgracht tegenover het Museon ter hoogte van de Jacob de Graefflaan om daar dan het eerste exemplaar aan Van Asten te overhandigen. Maar het net voordien ingetreden samenscholingsverbod van meer dan vier personen op straat (en brug) bracht daar de klad in. Bovendien goot het pijpenstelen zodat ook een aanbieding ter plaatse feitelijk onmogelijk bleek. In plaats daarvan voltrok zich het meest sobere scenario: met redactielid Kees Stal een gang naar het stadhuis om het eerste exemplaar aan de wethouder te overhandigen. Daar wachtte ons een gastvrije ontvangst, waarbij de bijzondere

Wethouder Robert van Asten met het jubileumboek en voorzitter Henk Grootveld (foto Joost Hubeek)

AGENDA

GEEN ACTIVITEITEN
Vanwege de coronacrisis worden er tot nader orde geen activiteiten georganiseerd.

setting – niet staand op een podium zoals het zou zijn gegaan, maar nu gezeten rond een tafel – alle gelegenheid bood om *Van de kaart geveegd* te bekijken en toe te lichten. Wethouder Van Asten was onder de indruk van ons mooie boek, feliciteerde onze vereniging en … werd vervolgens lid.
Het bij u bezorgde jubelboek is intussen in verschillende media positief besproken en van diverse zijden ontvingen wij waardering en complimenten. Het onderwerp spreekt aan en in de boekhandel vindt het boek gretig aftrek.

Door de aangescherpte coronamaatregelen kon ook de op 31 oktober geplande najaarsvergadering in het Haags Historisch Museum geen doorgang vinden. De agendapunten van die vergadering zijn aangehouden tot de volgende vergadering. Zodra de omstandigheden dit mogelijk maken, zal daarvoor een nieuwe datum worden vastgesteld. Daarover meer in het ledenbericht van maart. Op die vergadering zal dan met terugwerkende kracht ook de benoeming plaatsvinden van de alweer geruime tijd geleden voorgedragen bestuursleden Tiemen Brill (portefeuille activiteiten voor leden), Laura Plezier (o.a. Die Haghe Prijs 2021) en Rosa Bilkes (HHM en website).

Behalve het lustrumboek heeft u als het goed is bij het verschijnen van dit ledenbericht inmiddels ook het Jaarboek 2020 bezorgd gekregen. Hoewel de redactie door de coronabeperkingen slechts een enkele maal fysiek kon vergaderen en de contacten via e-mail moesten verlopen, is zij erin geslaagd weer een goed gevuld en gevarieerd jaarboek samen te stellen. Mooi uitgevoerd en met de vele afbeeldingen in kleur is deze 118de editie een lust voor het oog. In normale tijden zou het jaarboek op een feestelijke bijeenkomst met bezorgers en genodigden op een passende locatie zijn gepresenteerd, maar dat was om eerdergenoemde reden dit jaar onmogelijk. Daarom vanaf deze plaats dank en hulde aan de redactie voor het verrichte werk én aan al onze bezorgers die voor de tweede keer bij u langskwamen!

Ik sluit af met een tijding die zo heuglijk is dat ik haar voor het laatst heb bewaard. Burgemeester Jan van Zanen heeft ons bericht dat hij ons verzoek om het erevoorzitterschap van Die Haghe te aanvaarden bijzonder eervol vindt en deze functie dan ook graag op zich neemt en 'met verve (zal) vervullen'. Dat verheugt ons bijzonder en daar zijn we op onze beurt zeer mee vereerd. Onze nieuwe erevoorzitter geeft aantoonbaar blijk van belangstelling voor de geschiedenis, want hij is ook lid van de Vereniging Oud-Edam, de Vereniging Historisch Amstelveen en van de Vereniging Oud-Utrecht. Een passage uit zijn brief mag ik u niet onthouden: 'Kennis van de geschiedenis van de stad waar je bent geboren, woont of werkt leert je met andere ogen naar de stad te kijken.' Dat is recht in de roos: het zou zo maar het devies van Die Haghe kunnen zijn… Mede namens het bestuur wens ik u allen een gezond en voorspoedig 2021. Naar wij hopen vooral ook een jaar waarin onze activiteiten voor de leden spoedig kunnen worden hervat.

Henk Grootveld

Contributie 2021

De contributie voor 2021 bedraagt evenals het afgelopen jaar € 30,00 voor een enkelvoudig (één persoons) lidmaatschap en € 37,50 voor een meervoudig (twee personen) lidmaatschap. Wij verzoeken u vriendelijk de contributie 2021 over te maken op rekening NL49 INGB 0000 0717 91 (BIC: INGBNL2A) t.n.v. Geschiedkundige Vereniging Die Haghe met vermelding van uw lidmaatschapnummer dat bij de adressering van dit ledenbericht staat vermeld.
Indien u ons heeft gemachtigd, zal de contributie 2021 in de loop van januari automatisch van uw rekening worden afgeschreven. In dat geval staat bij de adressering 'automatische incasso' in plaats van het lidmaatschapnummer. Bij voorbaat dank voor uw medewerking.

Publicaties

Interieurs van het Binnenhof

Het Binnenhof is het oudste nog functionerende regeringscentrum ter wereld. Vanaf de dertiende eeuw zetelden hier graven en stadhouders en hielden bestuurs- en rechtscolleges er hun vergaderingen.
Het was een goed idee om onze jaarboekredacteur Paula van der Heiden te vragen een boek te schrijven over wat er zoal in die bijna acht eeuwen op het Binnenhof werd gebouwd, gesloopt en ingericht. Dat heeft zij, ter zake zeer deskundig, uitstekend gedaan. Even uitstekend zijn de foto's die Dick Valentijn speciaal voor dit boek maakte. Deze publicatie werd in november 2018 voor het eerst gepresenteerd. Nu is er een tweede druk, plezierig voor wie verzuimde de eerste druk aan te schaffen. Dit prettig geprijsde koffietafelboek, met een grappig uitgesneden venstertje in de kaft aan de voorkant, zodat je als het ware 'in het boek kijkt', behandelt en toont heel veel van wat de meesten onder ons denkelijk nauwelijks kennen, laat staan ter plekke gezien hebben (hoe vaak was u lijfelijk in de Trêveszaal?) en is daarom welhaast een 'must' voor elke Hagenaar.
Na een uitvoerige inleiding over het grafelijk hof en wie er, vooral beroepshalve, daarna op het Binnenhof vertoefden, neemt de auteur ons in acht hoofdstukken mee naar de vele ruimtes die het Binnenhof rijk is. Uitgebreid komt aan de orde wie waar woonde, werkte en kerkte (de Hofkapel) en hoe het er toen uitzag en nu uitziet. Het is daarbij fijn dat achterin het boek een begrippenlijst is opgenomen, want niet elke lezer bezit de gespecialiseerde kennis van Van der Heiden en moet 'lunet' of 'tandlijst' toch even uitgelegd krijgen – wat dan ook gebeurt. Heel handig is het dat bij elk hoofdstuk via een telkens herhaalde tekening van het gehele Binnenhofcomplex aangegeven wordt waar we ons bevinden, al had dat vervolgens hier en daar nog wel gedetailleerder gekund als het om een bepaalde ruimte/kamer/hal gaat. Maar als de lezer de Grafelijke Zalen, het oude Stadhouderlijk Kwartier en de Raad van State, de Eerste Kamer, het nieuwe Stadhouderlijk Kwartier, het voormalige Ministerie van Koloniën, het voormalige Departement van Justitie, de nieuwbouw van de Tweede Kamer en het Ministerie van Algemene Zaken (met het Torentje!) achter de rug heeft – het zal duidelijk

De Trêveszaal (foto Dick Valentijn)

zijn dat weinigen dit forse boek in één keer zullen savoureren – dan is er de gelukzalige gedachte dat qua architectuur en kunsthistorische schatten een prachtige reis achter de rug is.
En nu maar hopen dat de beoogde restauratie van het Binnenhof, waar al zo lang over gesteggeld wordt, geen afbreuk zal doen aan al het moois dat achter de muren te bewonderen valt.

Paula van der Heiden (en Dick Valentijn fotografie), *Interieurs van het Binnenhof. Verscholen erfgoed in beeld,* VOM-reeks 2018-2, Amsterdam 2020 (Stokerkade cultuurhistorische uitgeverij), tweede druk, 240 pp., ISBN 978 90 791 5645 0, prijs € 29,50.

Diederick Cannegieter

Vergeten verhalen

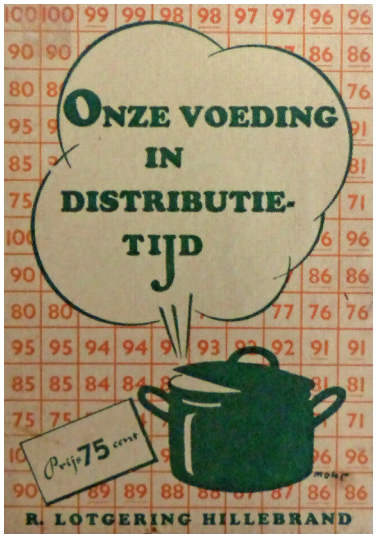

Hoe zag het leven van de Hagenaars eruit in de Tweede Wereldoorlog? Wat gebeurde er in Den Haag en welk effect had dat op het dagelijks leven? Een verzameling oorlogsherinneringen geeft daarvan een indringend beeld.
Tussen het interview met de bekende Engelandvaarder Rudie Hemmes aan het begin van het boek en het slotinterview met rabbijn Soetendorp komt een grote variëteit aan afbeeldingen en verhalen aan de orde over onderwerpen als de gevechten, de bombardementen, de vordering van woningen, verzet en verraad, hongersnood en voedseldroppings. Portretten zijn opgenomen, van overledenen en van wie het nog kunnen navertellen. Bekende en minder bekende gebeurtenissen, diverse plekken van herinnering en producten die we al vergeten zijn: alles vrij willekeurig achter elkaar, zonder tijdsindeling of groepering. Als herinneringen die spontaan opkomen.
Er is ook aandacht voor de knijpkat, de stadslandbouw in de plantsoenen, de recepten voor tulpenbollen en de zelfgemaakte illegale radio's. Portretten van verzetsgroepen, maar ook van verraders. Van burgemeester de Monchy die door de bezetter werd ontslagen en werd opgevolgd door de NSB'er Westra. Begrippen als mobilisatie, razzia en Dolle Dinsdag krijgen diepgang door de persoonlijke verhalen.
Tussen al dat oorlogsleed staan ook herinneringen aan de bevrijding en de periode vlak daarna: de vele bevrijdingsfeesten, de nationale feestrok en het tientje van Lieftinck, waarmee het geldsysteem werd gereorganiseerd. Het interneringskamp in Duindorp, de bijzondere rechtspleging en niet te vergeten de gezelschapsspelen die vanaf 1945 verschenen en waarin de draak werd gestoken met de gehate dictator.
Opvallend in *Vergeten verhalen* zijn de zeer persoonlijke familieherinneringen. Zo zijn bijvoorbeeld de ervaringen van de familie Van der Hoeven en de gebeurtenissen rondom het Gagelplein in verschillende verhalen terug te vinden. Het is echter een gemiste kans dat er geen verhaal verteld wordt van een Haagse Joodse inwoner, die door de bezetter is weggevoerd en niet is teruggekeerd.
Dit boek biedt een veelheid aan impressies over het leven in Den Haag in de Tweede Wereldoorlog. Het zal voor veel lezers een aanleiding kunnen zijn om zich verder te verdiepen in deze aangrijpende periode in de geschiedenis van onze stad.

Johan van der Hoeven, Willem Post, Ton Wienbelt (samenstellers), *Vergeten verhalen. 100 Haagse Oorlogsherinneringen*, Den Haag 2020 (Studio 92a), 216 pp., ISBN 9789082156799, prijs € 24,95.

Irene van Geest

Tentoonstellingen

Vrouwelijke kunstenaars

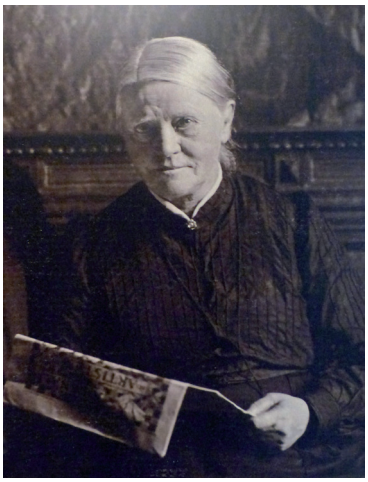
Portret van Sientje Mesdag-van Houten

In de 19de eeuw was maar zo'n vijftien procent van de beroepskunstenaars vrouw. In de kunsthandel en kunstkritiek kregen zij weinig aandacht en ze werden vaak benadeeld bij de beoordeling van hun werk. Mede daardoor zijn velen van hen in vergetelheid geraakt.
In de tweede helft van de eeuw ontstonden steeds meer mogelijkheden voor opleiding en exposeren. Zo was de in Den Haag geboren en getogen Suze Robertson rond 1880 de eerste vrouw die werd toegelaten op de Rotterdamse Kunstacademie. Daar veroorzaakte zij een klein schandaal, omdat zij er op stond tot de 'naaktklasse' te worden toegelaten; tekenen naar naaktmodel was tot dan toe alleen aan mannen voorbehouden.
In de emancipatie van vrouwelijke kunstenaars speelde ook Sientje Mesdag-van Houten een belangrijke rol. Naast haar werk als schilder van stillevens en landschappen gaf zij les aan meerdere vrouwen en had zij zitting in besturen van vrouwenverenigingen. Met Suze Robertson woonde zij als een van de eerste vrouwen vergaderingen bij van de Haagse kunstenaarsvereniging Pulchri Studio.
Sientje was getrouwd met de bekende zeeschilder Hendrik Willem Mesdag. Samen brachten zij een grote en belangrijke kunstcollectie bijeen. Daarin bevinden zich meer dan veertig werken van vrouwelijke kunstenaars, onder wie behalve Sientje zelf en de al eerder genoemde Suze Robertson, Thérèse Schwartze, Margaretha Roosenboom en Gerardina van de Sande Bakhuyzen. De bescheiden collectiepresentatie 'Het netwerk van Sientje Mesdag-van Houten' in museum De Mesdag Collectie toont tot en met 14 februari hun werk en dat van anderen. Raadpleeg voor een bezoek eerst de website demesdagcollectie.nl

Corona-collectie, Den Haag in lockdown

Wanneer het coronavirus Nederland in maart 2020 overvalt, komt ook in Den Haag het openbare leven tot stilstand. De straten zijn leeg, musea, theaters, sportscholen, cafés en restaurants moeten hun deuren sluiten...
Om deze uitzonderlijke periode en de impact daarvan op de stad voor toekomstige generaties vast te leggen, startte het Haags Historisch Museum een verzamelproject, de Corona-collectie. Met medewerking van honderden stadsbewoners, vrijwilligers en fotografen werd een grote aantal objecten, foto's, filmpjes en dagboeken

Afgesloten i.v.m. corona (foto Sandra Uittenbogaart)

bijeengebracht. Een selectie hiervan is tot en met 1 augustus in het museum te zien. Raadpleeg voor een bezoek eerst de website haagshistorischmuseum.nl.
In samenwerking met het Haags Gemeentearchief werd ook opdracht gegeven aan fotograaf Sandra Uittenbogaart om de veranderingen in het Haagse leven te vereeuwigen in 100 foto's. Een deel daarvan wordt geëxposeerd in het museum, het gemeentearchief zorgde ervoor dat de complete serie – met als titel 'Hou je Haags' – tot en met 29 maart te bezichtigen is in De Galerij, bereikbaar via station Spui in de tramtunnel.

Nieuwe filmbeelden

Oorlog in Den Haag, gefilmd verleden 1940-1945

Een groep kinderen die restjes soep uit grote gamellen schrapen, een meisje met een jodenster en een NSB'er die achterna wordt gezeten door een woedende menigte; vluchtende mensen na het bombardement op het Bezuidenhout en sloopwerkzaamheden ten behoeve van de Atlantikwall: indringende filmfragmenten die gedurende de Tweede Wereldoorlog door (Haagse) burgers werden gemaakt.

Het Haags Gemeentearchief, al in bezit van de nodige films en filmfragmenten over het alledaagse leven gedurende de Duitse bezetting, riep begin 2020 voor nog meer materiaal de hulp in van (oud) inwoners van Den Haag, Voorburg, Leidschendam en Rijswijk. Om een zo volledig mogelijk beeld te krijgen, werd ook een zoekactie gestart naar Haagse oorlogsfilms in andere collecties. Het resultaat is te zien in een compilatie van 23 minuten, samengesteld door de documentairemaker Bart Grimbergen. De film is te bekijken op de website haagsgemeentearchief.nl.

Meisje met jodenster

Nieuwe leden

dhr. R. van Asten, dhr. R.P. Baruch en mw. S.C. Baruch-van Tuyll, dhr. G.R.C. Deraedt, mw. M.J.C. Knudsen-van Werkhoven, dhr. G. Kranenburg, dhr. J. de Leeuwe, dhr. en mw. H. de Mol van Otterloo, dhr. R. Mostert, dhr. J.S. Nederpel, dhr. W. Schortinghuis, dhr. R. Schütz, mw. C. t'Sas, mw. E. Valstar, mw. P.C. Verhaar-van Roon en mw. A.M.E. Verschuur

Het bestuur van Die Haghe is als volgt samengesteld:

Voorzitter
dhr. H.C. Grootveld

Secretaris
dhr. J. Zwaanswijk

Penningmeester
dhr. W.K.H. Berghuis

Leden
mw. R Bilkes
dhr. T. Brill
mw. L.M. Plezier
mw. J.M. de Vries

Secretariaat
Sonoystraat 51
2581 VJ Den Haag
e-mail:
secretaris@haagsegeschiedenis.nl

Financiën
Rekening NL49 INGB 0000.0717.91 t.n.v. Geschiedkundige Ver Die Haghe

Info ledenadministratie en opgave nieuwe leden
dhr. E.B. de Vries
Margrietstraat 9
2555 PT Den Haag
administratie@haagsegeschiedenis.nl

Redactieadres Ledenbericht
Loudonstraat 100
2593 WB Den Haag
e-mail: michielvdmast@gmail.com
Redacteur Ledenbericht
dhr. W.M. van der Mast

Website Die Haghe:
www.haagsegeschiedenis.nl

Jaarboek Die Haghe
Voor aanwijzingen auteurs en inzenden van kopij:
secretaris@haagsegeschiedenis.nl

Contributie/Opzegging
Bij opzegging van het lidmaatschap in de loop van het verenigingsjaar blijft de contributie voor dat jaar verschuldigd. Zie Statuten op website Die Haghe